

הקוד האקדמי נשבר

גדי אריאב 25.08.2012 20:00

הדיון הציבורי בהענקת תואר "אוניברסיטה" למכללה באריאל מתמקד בסדר העדיפויות הפוליטי ובמשמעויות האקדמיות, התכנוניות והכלכליות, כפי שמפרטת העתירה לבג"ץ של ועד ראשי האוניברסיטאות. אבל הדיון הציבורי מחמיץ את ההכרה בשבריריות של מערכת ההשכלה הגבוהה ובערכי הליבה המסדירים את התנהלות הקהילה האקדמית.

הקוד, הלא בהכרח כתוב, שעל פיו מתנהלים חיי הקהילה האקדמית לא ממש מוכר לציבור הרחב, אך הוא מסדיר את ההתנהלות של חברי סגל, פקולטות, מכללות ואוניברסיטאות. בלב הקוד הזה נמצאים החתירה להסכמה בקהילה, ההבחנה בין עובדות לדעות, ההכלה של דעות שונות, הדיון הדיאלקטי, הספקות העצמית וההכרה במורכבות. הקהילה האקדמית חיה על פי הקוד הזה – משיפוט של מחקרים ועד להסכמה על איכות של מחלקות אקדמיות. הוא אינו חף מתקלות ולא תמיד נשמר בקפידה, אבל הקהילה מחויבת לו כבר מאות שנים.

המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג) והוועדה לתכנון ותקצוב שלה (ות"ת) פועלות על פי אותו קוד. למחת הביקורת על יעילותן והתנהלותן, מל"ג וות"ת הן הערובה לקיומה של מערכת השכלה גבוהה עצמאית באיכות עולמית.

ההכתרה החד-צדדית של המכללה האקדמית יו"ש באריאל (השם היחיד שאינו שנוי במחלוקת) פוגעת בקוד האקדמי ומקעקעת את המבנה המוסדי של הקהילה. צירוף כוחות הרסני חותר באופן שיטתי לבטל את המעמד המקצועי והכוח הרגולטורי של המל"ג ולפגוע בעצמאותה.

לא מהיום הנהלת המכללה ותומכיה "עושים לאקדמיה בית ספר". כבר בשנת 2008 קראה לעצמה המכללה בשם "מרכז אוניברסיטאי", מושג שבאותו זמן היה לא מוכר. המהלך האסטרטגי הנחוש לאורך השנים אופיין בערמה, תכנונות וניצול ציני של "פלנטר" הסמכויות המעוות בין מל"ג ישראל למל"ג יו"ש. אם כך, מה בעצם הבעיה? לכאורה הנהגת המכללה פעלה לקידום האינטרסים של המוסד. מה הבעיה לקחת סטטוס של אוניברסיטה? בפרפרזה על דברי דן אריאלי על יושר, הסיכוי להיכשל אפסי והגנב מרוויח (גונבים בלי בוש / "בכולנו מצוי הפוטנציאל להיפך לרמאים", TheMarker 30.7). ובכל זאת, אומר אריאלי, "חוב האנשים מבינים שיושר הוא נכס חברתי".

הנזק לקהילה האקדמית ממהלך של המכללה באריאל והמל"ג "שלה" נובע משבירת הכלים וההתעלמות מקוד הליבה האקדמי. המכללה והמל"ג שלה התמקדו באובססיות בעצמן בלבד, מתוך התעלמות מההקשר הרחב ומהמרחב של ההשכלה הגבוהה, מעין "תמות נפשי עם פלשתים". מול הנחישות הברוטלית של המכללה באריאל לא היה לקהילה האקדמית שום סיכוי. קוד הליבה של האקדמיה הוא גם מה שהופך אותה לחסרת אונים מול ההתנהלות הכוחנית של המכללה. הקהילה הובכה בעימות הכוחני, הגיבה באטיות מגושמת, לא גיבשה מענה קוהרנטי וכשלה בעצרת ההתפתחות הזאת "בעודה קטנה". התוצאה? מכללה בינונית בכל קנה מידה, הרחוקה מאוד מאיכויות אוניברסיטאיות, תיקרא בקרב "אוניברסיטה".

זהו מדחן חלקלק. הרי גם לגליל יש פוליטיקאים פטרונים, ולמרכז הבינתחומי, ואולי מכללות אקדמיות

אחרת גם הן בעיני עצמן "ממש אוניברסיטאות". העדר הענייניות במערכת ההשכלה הגבוהה הוא אובדני. הפנייה הנאשת לאלוף הפיקוד ולבג"ץ והדין שעוד יבוא, בתביעה להחלת התקדים המעוות גם במקרים אחרים, מעבירים את התנהלות הקהילה האקדמית מהמרחב המהותי שלה ועל פי הקוד שלה - האקדמי, המקצועי והתכנוני - למרחב המשפטי.

המל"ג, מוקד השליטה העניינית במערכת ההשכלה הגבוהה המורכבת, היתה קצרת חאי ונרפית למנכח שיטת ה"חומה ומגדל" של מחריביה, ובקדנציה הנכחית אף הוחלשה ונבנתה כדי לתמוך במהלכים פוליטיים בכלל, ובמעמדם של שרים שונים בפריימריס של הליכוד בפרט. כתוצאה, המועצה מאבדת את מעמדה כגוף היכול להביע דעה עצמאית ואותנטית בנושאי ההשכלה הגבוהה. למכללה באריאל זה יהיה אולי "ניצחון פירוס", להשכלה גבוהה - מנוע הצמיחה של הכלכלה המודרנית - מכה נוראה.

פחפ' אריאב הוא חבר סגל בפקולטה לניהול באוניברסיטת תל אביב וחבר הוועדה היוזמת של "בשער", להגברת מעורבות האקדמיה בשיח הציבורי